

ipsa visione, quia non potest fieri mutatio in effectu formali, quin fiat in forma. Præterea in visione illa non potest fieri mutatio circa creaturam, quin fiat circa Deum, cum perfectio visionis proveniat ex modo, quo creatura videtur in Deo. Imo, cum dictum sit, hanc perfectionem convenire tali visioni ratione suæ indivisibilis entitatis, non potest in ea intelligi talis mutatio, nisi facta mutatione in tota visione.

18. Ut ergo illa visio sit immutabilis, ut re vera est, oportet ut quidquid per illam videri potest in aliqua differentia temporis, a principio beatitudinis videatur. Neque hoc habet novam difficultatem, neque inconveniens ullum, quia rationes factæ probant hoc esse possibile, quod possibile est, etiam maxime decens et consentaneum beatitudini est. Ubicumque ergo D. Thomas docet vel angelis, vel animabus beatis revelare Deum aliquid novum, intelligit de revelatione extra Verbum, nam cum non videant omnes omnia, ut sequenti capite dicemus, capaces sunt revelationum et illuminationum circa multa contingentia, sed illæ revelationes extra visionem beatam fiunt. Unde nominales, cum negent beatos videre hæc contingentia formaliter in Verbo, consequenter dicunt, successive ea videre, causaliter in Verbo. Tamen quia inconveniens est de Christi anima ita sentire et de omnibus beatis quoad ea, quæ ad suum statum pertinent, ideo melius dicitur hæc, quæ ad statum pertinent, simul videri, alia successive et extra Verbum.

CAPUT XXVIII.

QUÆ RES DE FACTO VIDEANTUR A BEATIS IN DEO.

1. *Status quæstionis.*—Diximus, posse beatos videre in Verbo, tum res possibles, tum etiam existentes et obiter significavimus videre aliquas, non tamen omnes. Hinc ergo oritur difficultas præsentis quæstionis, quæ nimirum regula servanda sit ad judicandum, quid videant et quid non videant: de qua re multa dicunt moderni. Ego tamen breviter expediam rem, quia est valde incerta. Ad tria vero capita possunt omnia revocari: primum continet mysteria fidei et res omnes supernaturales: secundum res naturales: tertium actus liberos et contingentes creaturarum, tam præsentis quam futuros.

2. *Prima conclusio.*—Circa primum dicendum est, beatos videre in Verbo mysteria fidei,

quæ in via crediderunt. Hanc assertionem aliqui putant ita certam, ut contraria sit erronea, vel ut minimum parum tuta et parum consentanea fidei. Probant ex Paulo 1, ad Corinth. 13, dicente: *Ex parte cognoscimus, cum autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est.* Quibus verbis significat, videre beatos in Verbo omnia, quæ in hac vita credunt, quod esse non posset, nisi in Verbo viderent creaturas, quia multa mysteria credita, creata sunt. Confirmatur, quia si hæc mysteria non vident, nullam creaturam in Verbo vident, ergo non esset unus beatorum alio, quod est erroneum. Patet sequela, quia non alia ratione potest unus alio esse beatorum, nisi quia plura videt in Verbo. Sed hæc posterior conjectura levis est, quia inæqualitas essentialis beatitudinis non est nisi in videndo ipso Deo perfectius, vel minus perfecte, sive in illo videantur creaturæ, sive non, juxta vulgare dictum Augustini, 5 lib. Confess., capit. 4, qui licet de viatoribus loquatur, tamen cum proportionem applicari potest ad beatos. Quomodo autem illa inæqualitas conjungatur cum visione creaturarum in Deo, statim explicabitur.

3. Testimonium etiam Pauli non sufficit ad faciendam certitudinem, Paulus enim ibi directe solum docet, visuros esse nos in patria Deum in propria sua natura, quam in via solum ex creaturis concipimus. Hoc enim significant illa verba: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Hoc ergo solum habemus certum ex illis verbis. De aliis vero mysteriis fidei nihil ibi dicitur. Quia vero ibi docet evacuandam esse fidem, cum subjungit: *Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est*; inde potest probabiliter colligi, habituros nos in patria perfectam scientiam mysteriorum, quæ in via credimus. Quod autem illa scientia futura sit in Verbo formaliter, id est, per visionem beatam, non potest ex illo loco certo colligi. Nam ut in primo tomo de Incarnatione, quæstione undecima, dixi, etiam de mysteriis supernaturalibus potest dari evidens notitia aliquo alio modo. Est autem probabilis conjectura, quod hæc mysteria videnda sint in Verbo, quia visio correspondet fidei, et ideo conveniens est, ut omnia, quæ in via creduntur, in veritate divina testificante, videantur in patria in ipsamet veritate divina se manifestante. Unde Augustinus 20, de Civitate, c. 21: *Quid videbimus nisi Deum et omnia illa quæ nunc videmus credentes?* De mysterio etiam Incarnationis est valde verisimile, non posse exacte, et prout in se est videri, nisi eadem vi-

sione, qua videtur Verbum, videatur humanitas illa unita: quia illud admirabile compositum ex Verbo et humanitate non potest, prout in se est, videri, nisi viso utroque extremo.

4. *Additur aliud testimonium.*—Secundo potest addi aliud probabile testimonium ejusdem Pauli 2, Corinth. 3: *Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes in eadem imaginem transformamur a claritate in claritatem.* Quorum verborum probabilis sensus est, nos in lege gratiæ rejecto velamine veteris testamenti, expressius, ac distinctius cognoscere supernaturalia mysteria: quæ cognitio quamvis sit obscura, comparatione legis veteris dicitur claritas quædam. Ab hac autem claritate fidei, dicit Paulus, nos transformari in claritatem gloriæ. Ut sicut in lege gratiæ expressius, ac distinctius cognoscuntur, quæ in veteri erant adumbrata, ita speremus in gloria aperte et clare esse videnda, quæ hic credimus. Ita fere Ambrosius, Anselmus et D. Thomas in Paulum, et Augustinum, epist. 112, cap. 21: *A claritate (inquit) fidei in gloriam contemplationis æternæ.* Et libro 15, de Trinitate, cap. 8: *Transformamur de forma in formam, id est, de obscura in lucidam, de gloria fidei, in gloriam speciei, de gloria qua filii Dei sumus in gloriam qua similes ei erimus, quando videbimus eum sicuti est.*

5. *Hæc opinio est communis.*—Propter hæc, ergo, pia hæc opinio inter graviores scholasticos magis recepta est: eamque significat divus Thomas 1, part., q. 1, art. 2, ideo enim dicit nostram theologiam subalternari scientiæ beatorum, quia ipsi vident principia fidei quæ nos credimus, et 2, 2, q. 1, art. 1 et 1, 2, q. 4, articulo 3, dicit visionem succedere fidei. Ratio denique assignari potest, quia hujusmodi visio est præmium valde consentaneum fidei. Item quia fideles merito cupiunt videre quæ credunt: ergo verisimile est hoc justum desiderium explendum esse ipsa beatitudine essentiali, cum facile modo perfectiori fieri possit. Denique, quia mysteria fidei, quæ ad Divinitatem pertinent, necessario videntur viso Deo, quæ vero pertinent ad Christi humanitatem, partim videri non possunt perfecte extra Verbum, partim sunt quasi proprietates consequentes mysterium Incarnationis, quo viso expediens est cætera videri. Neque circa hoc est nova difficultas.

6. *Duo dubia quæri possunt.*—*Prius dubium expeditur.*—Duo vero possunt interrogari, unum, an in hoc futuri sint æquales omnes beati, cum in hac vita non fuerint omnes æquales

in credendo, ut per se constat. Respondetur in intensione seu claritate qua videbunt hæc mysteria, certum est non esse futuros æquales, nam qui fuerit beatorum perfectius videbit. Tamen in extensione seu numero mysteriorum probabiliter credi potest omnes visuros omnia mysteria in Ecclesia militante credita, saltem quoad rationes præcipuas et específicas seu essentielles. Quia veluti per accidens est, quod non omnes omnia actu crediderint, nam quantum erat ex parte fidei et piæ affectionis voluntatis, parati fuerunt ad credenda omnia. Et ita applicari possunt hic fere omnes allatæ conjecturæ.

7. *Posterius dubium enodatur.*—Secundo quæri potest an videnda sint hæc mysteria in omnibus individuis eorum, vel tantum secundum rationes communes. Respondetur quædam esse quæ tantum in uno individuo existunt, ut constat de mysteriis divinis et de Incarnatione et omnibus quæ in particulari creduntur, de humanitate CHRISTI aut de Beata Virgine. Hæc ergo sine dubio videbuntur in particulari et individuo, quia ita creduntur, et quia hoc pertinet ad exactam eorum scientiam. Alia vero sunt mysteria, quæ in multis individuis multiplicantur, ut sunt, verbi gratia, mysterium Eucharistiæ vel resurrectionis et similia, et hæc non oportebit videri in omnibus individuis, quia nec necesse est ad perfectam mysteriorum cognitionem, nec etiam absolute creduntur in omnibus individuis, sed vel confuse, vel sub ratione communi, vel sub conditione, si adhibita sunt omnia necessaria ad mysterium perficiendum. Est autem credibile hæc omnia videnda esse in aliquibus individuis, ut visio sit magis clara et distincta, etiam prout terminatur ad tale secundarium objectum. Individua autem illa erunt, vel quæ præcipua fuerint, vel quæ magis in particulari fuerint credita, vel quæ ad unum quemque beatum magis pertinerint.

8. *Secunda conclusio.*—*Contra rationem obijcitur.*—*Responsum.*—Circa secundum caput dicendum est omnes beatos visuros in Verbo totam universi machinam, compositionem et ordinem, et omnes species rerum ex quibus constat, vel quæ in ipso factæ fuerint in aliqua differentia temporis. Sic divus Thomas, 1 part., q. 22, art. 8, ad 4, et 3, contra Gent., cap. 59, et ibi Ferrario et Soto 4, distinctione 49, q. 3, art. 3, conclusione sexta: et sumi potest ex doctrina Augustini supra tradita, quod angeli vident in verbo omnia opera sex dierum. Ratio divi Thomæ est, quia beatus naturaliter appetit hæc omnia scire, quoniam habet eorum om-

nium naturalem capacitatem, sed illa beatitudo explet omnem ordinatum appetitum etiam naturalem, ergo. Hæc vero ratio videri potest infirma, quia vel est sermo de capacitate absoluta intellectus, et hoc modo non solum est capax intellectus scientiæ, rerum quæ facta sunt, sed etiam omnium rerum possibilium: ergo vel ratio probat visuros beatos omnia possible, vel nihil concludit de his quæ facta sunt. Vel est sermo de capacitate proxima quæ est per lumen gloriæ, ut quidam divum Thomam interpretantes exponunt, et sic petitur principium, nam inquirimus an beatus per lumen gloriæ sit proxime capax ad videnda hæc omnia in Verbo. Respondetur neutro modo esse intelligendam divi Thomæ rationem, ut argumentum probat. Unde nec etiam intelligenda est de solo appetitu innato, qui fundatur in sola capacitate remota, vel est idem cum illa. Sed intelligenda est de quodam appetitu elicito rationabili et consentaneo humanæ naturæ, supposito ordine constituto a Deo in suis operibus. Nam creaturæ, quæ nunc pertinent ad constitutionem universi, sunt veluti in proxima dispositione expositæ cognitioni et inquisitioni hominum, et ideo consentaneum rationi est ut appetitus sciendi, qui est maxime naturalis, saltem circa huiusmodi res, in beatitudine expleatur.

9. *Secundo objicitur. — Dilucidatur. —* Sed tunc est secunda objectio circa alteram partem. Quia non est necesse ut formalis et essentialis beatitudo per se ipsam hoc conferat, sed satis est quod per aliquam perfectionem ab ipsa manentem id faciat, ergo ex illa ratione non potest concludi beatum hæc omnia scire per ipsam visionem Dei, et ad summum, quod ratione beatitudinis detur illi aliqua scientia perfecta huiusmodi rerum. Respondetur argumentum concludere, assertionem non esse certam. Est autem nihilominus valde probabilis, quia cum hic appetitus possit expleri per ipsammet visionem beatam, et perfectiori modo quam per aliam scientiam, cumque aliunde nihil obstat, quominus ita fiat, credibile est huiusmodi perfectionem tribui beatis. Item ut possint semper in actu habere totam illam scientiam, quod valde pertinet ad modum perfectum explendi appetitum illum.

10. *Primum dubium. — Prima opinio. — Vera opinio. — Secundum dubium. — Opinio Soti. — Vera opinio. —* Sed in hoc interrogari potest primo an sit intelligendum de omnibus speciebus, an tantum de perfectis. Quidam enim existimant non oportere ut beati videant in Verbo viliores rerum naturas et species, quia hoc ad

perfectionem intellectus parum referre videtur. Sed D. Thomas generaliter loquitur, nec est cur addamus illam limitationem, quia hæc tota varietas pertinet ad perfectionem universi, et eujuscumque naturæ cognitio, quantumvis imperfectæ, est perfectio intellectus, et si videatur in Deo, est signum perfectioris visionis Dei, cæteris paribus. Rursus vero inquiritur an intelligendum hoc sit solum de naturalibus operibus, vel etiam de supernaturalibus. Sotus non hoc limitat ad species naturales, quia ad illas tantum extenditur naturale desiderium. Verumtamen nullo modo sunt excludendæ species supernaturales pertinentes ad ordinem universi, seu ad potentiam ordinariam, nam illarum cognitio maxima perfectio est, et valde consentanea appetitui naturali quem omnes habemus, supposita fide. Nec puto Sotum voluisse hæc excludere, præsertim quia hæc species pertinent ad fidei mysteria quæ per visionem Dei sciri supponit.

11. *Tertium dubium. — Enodatur. —* Præterea inquiri potest an videant beati solas species futuras in aliqua differentia temporis, vel etiam aliquas ex possibilibus quæ nunquam erunt? Respondetur ex his speciebus possibilibus quasdam esse quæ continentur in virtute ac potentia earum rerum quæ factæ sunt, et hæc cognosci poterunt a beatis, qui comprehendunt res factas et omnem virtutem earum. Et ita docuit de anima Christi D. Thomas, 3 part., quæst. 20, art. 2, ubi id Cajetanus notat, et idem credi potest de Beata Virgine. De aliis autem beatis res est incerta, quia non est necesse ut omnes æque comprehendant omnes res factas. Aliæ vero sunt res possibile quæ in solius Dei potentia continentur, et de earum visione nihil est certum, quia per se non spectat ad statum beatorum ut huiusmodi res videant. Si ergo aliquis nonnullas ex his rebus videt, solum est ex abundantia perfectionis suæ beatitudinis.

12. *Quartum dubium. — Prior opinio. — Hæc opinio rejicitur. —* Tandem inquiri potest an videant beati etiam individua. Quidam enim dicunt non videre beatos res singulares, quia non pertinet cognitio rei singularis ad perfectionem intellectus humani, ut videtur docere D. Thomas in illa quæst. 12, art. 8, ad quartum. Sed hoc nullo modo placet, non enim videbunt beati coelos vel angelos in communi, sed hos coelos, hos homines, quia sine dubio est hæc distinctior et perfectior cognitio, et appetitus sciendi ad has res maxime determinatur. Unde falsum est non pertinere ad intellectus

perfectiorem cognitionem singularium: nam licet non semper sit ita necessaria aut debita nostro intellectui (quod fortasse voluit D. Thomas) tamen si habetur, non est dubium quin cæteris paribus augeat perfectionem. Nam si sit de rebus singularibus incorruptilibus quæ sunt per se intentæ a natura, multum confert hæc cognitio ad perfectionem scientiæ speculatiivæ: si vero individua sint corruptibilia quæ sunt veluti per accidens, eorum cognitio minus est necessaria ad speculationem, multum vero confert ad perfectionem prudentiæ et providentiæ. Legatur D. Thomas, 1. p., quæst. 14, art. 11, et 3. part., quæst. 16, art. 2.

13. *Contraria opinio. — Fundamentum evertitur. —* Alii e contrario dicunt, beatos, qui vident species rerum, consequenter videre omnia individua illarum, vel possible omnia, vel saltem, quæ aliquando erunt, quia existimant non esse majoris perfectionis videri in Verbo hæc omnia individua, quam unum eorum, præsertim quando inter se sunt valde similia. Sed hoc fundamentum falsum est, ut supra ostendi, et ideo necessaria esse non potest conclusio in eo fundata. Neque per se verisimilis est, quia non oportet, ut beati videant omnia hæc individua corruptibilia, præsertim multa, quæ sunt impertinentia ad statum eorum. Censeo igitur, omnes beatos videre in singulis speciebus ea individua, quæ sufficiunt ad distincte cognoscendam naturam specificam et varietatem aliquam proprietatum, quam habere potest. Item ea, quæ ad providentiam statui uniuscujusque convenientem, necessaria, vel opportuna sunt. De cæteris nihil affirmari certo potest.

14. *Dubium. — Prima opinio. — Rejicitur. —* Circa tertium caput, difficultas est, de factis hominum mortalium et cogitationibus eorum, an et quomodo videantur a beatis. In qua re nonnulli ex antiquis Patribus dubii esse videntur, ut videre licet apud Origenem, libro 2, super Epist. ad Rom. Et Augustinus, lib. de Cura pro mort. agenda, cap. 13, quod notavit D. Thomas 1, part. quæst. 89, art. 8. Illi vero magis videntur dubitare de naturali virtute, quam de supernaturali cognitione. Unde quidam dixerunt animas creatas solum cognoscere, quæ hic fiunt ex relatione angelorum, ut Augustinus indicat capite quindecimo. Sed hoc non satis esset ad cognoscendas cordium cogitationes, quia neque angeli illas cognoscunt virtute naturali, sine consensu hominis cogitantis. Imo nec alia omnia etiam externa angeli semper cognoscunt, non quia non possunt, sed quia

non semper attendunt. Si autem attendunt, etiam animæ sanctæ videntur posse virtute naturali cognoscere, quæ hic fiunt, ut Hieronymus, lib. contra Vigilantium sentit, dicens: *Animas mira celeritate posse esse ubique.* Quod si hoc intelligat de existentia ubique per realem præsentiam, et incertum est, quia non constat sanctas animas extra cælum incedere: et non refert ad intellectualem cognitionem, quia præsentia localis non est causa illius, sicut neque distantia impedit, si principia cognoscendi, non desint: oportet ergo illud intelligere de celeritate per mentis attentionem et præsentiam. Hoc autem supponit (id quod verisimile est) habere animas sanctas species inditas omnium harum rerum, sicut habent sancti angeli, maxime post statum beatitudinis, ut Gregorius etiam supponit, lib. 12 Moral., cap. 12. At in sinu Abraham fortasse hoc non habebant animæ, ut sentit Augustinus supra, et colligi potest ex nonnullis testimoniis veteris testamenti, quæ ibi citat.

15. *Tertia conclusio. —* Præter hunc autem modum cognoscendi extra Verbum, credibile est, beatos videre in Verbo ex his actibus liberis, seu contingentibus effectibus, omnia, quæ spectant ad eujuscumque statum. Hanc regulam constituit D. Thomas, locis citatis, et 3 part., quæst. 10, art. 2 et 3, contra Gentes, c. 59, et eam sequuntur Ferrarius, Cajetanus, Sotus in 4, d. 49, quæst. 3, art. 3, ubi Capreolus, Paludanus et alii. Et juxta illam exponunt dictum Gregorii. *Quid non vident, etc.*, scilicet quod ad eos pertineat. Quod etiam significavit Concilium Senonense in illo verbo. *Quod eorum intersit.* Ratio vero est eadem supra tacta, quæ eodem modo est explicanda, quia beati appetitu valde consentaneo rationi cupiunt hæc cognoscere, illa autem visio satiat omnem huiusmodi appetitum, quod si per se ipsam formaliter id facere potest, ad majorem perfectionem pertinet, ut ita faciat.

16. *Primæ inquisitioni satisfi. —* Sed quæres primo, quæ dicantur pertinere ad statum beati. Respondetur, duplicis generis hæc esse posse. Quædam spectantia ad ipsas beatitudinis operationes, id est, ad convenienter exercendas omnes actiones, quas beati in suo statu operantur et de his est major verisimilitudo. Quia vident quidquid necessarium est ad operandum ibi prudentissime et jucundissime. Neque in hoc occurrit aliqua difficultas. Solum adverteo, aliquos hinc colligere, omnes beatos videre aliorum beatorum cogitationes: sed hoc neque necessarium est, neque verisimile. Quia

non est hoc consentaneum intellectualibus ac liberis creaturis: et ideo nullus scholasticus hoc docuit. Præsertim vero improbable est, quod inferiores beati videant omnia cogitata superiorum, vel quod omnes viderent quidquid Christi anima agere disponit, etiam per voluntatem creatam, nam de increata jam supra dixi, non omnes videre omnia, quæ Deus facere disposuit. Unde etiam non spectat ad statum angeli custodis, ut videat omnia, quæ ventura sunt, vel quæ Deus disposuit circa hominem curæ suæ commissum, ut ex Daniele 10, colligitur: satis ergo est, quod unusquisque videat ea, quæ expediunt, ad suum ministerium convenienti modo exequentium.

17. *Secunda interrogatio.* — *Opinio Cajetani.* — *Non placet.* — In alio ordine constituuntur ea, quæ beati reliquerunt in hac vita et erant suæ curæ commissa, si talia sint, ut merito ceaseantur adhuc habere specialem curam eorum. Ut, verbi gratia, quod fundator alicujus religionis de illius progressu et augmento curam habeat et cupiat scire et sic de aliis. Et de his etiam censetur unusquisque videre, quæ ad suam providentiam aliquo modo pertinent. Potest vero de his interrogari, an ceaseantur hoc modo pertinere ad statum beati solum ea, quæ hic reliquit in instanti mortis suæ, an etiam, quæ postea fiunt. Nam Cajetanus, 3 p., quæst. 10, art. 2, priori modo explicat hujusmodi statum. Unde dicit, beatos solum videre in Verbo formaliter ea, quæ ad eos pertinent in instanti mortis; quæ vero ex illis postea eventura sunt, tantum causaliter, seu per novas revelationes in Verbo cognoscere. Sed hoc non placet etiam aliis Thomistis, quia ratio supra facta æque procedit de omnibus, et ideo melius dicitur, hæc omnia sive sint præsentia, sive præterita, sive futura, quæ pertinent ad aliquem beatum, ab ipso videri in Verbo. Addit tamen Ferrarius, dicto cap. 59, non videri simul a principio beatitudinis, sed successive prout res istæ fiunt. Sed hoc jam est a nobis in superioribus improbatum; quia non potest in visionem beatificam cadere mutatio, nec successio illa fieri potest sine mutatione aliqua. Quid autem hoc auctores moverit, statim dicam.

18. *Tertia inquisitio.* — *Prima opinio.* — *Secunda opinio vera putatur.* — Tertio inquiri potest, an orationes, quæ in Ecclesia funduntur ad sanctos, pertineant hoc modo ad statum eorum, ita ut in Verbo eas videant. Aliqui Thomistæ negant et aperte Cajetanus

nuper citatus. Nihilominus idem Cajetanus 22, q. 83, art. 4, circa solutionem ad secundum docet, beatos videre has rationes in Verbo, et idem sentit D. Thomas ibi et 3 p., quæst. 10, art. 2, et in 4, d. 45, quæst. 3, art. 5, et inclinatur Magister, cap. penult., Ferrarius 3, contra Gentes cap. 60, Sotus supra et Gabriel, lect. 3, in Cano, lit. E, et favet Concilium Senonense in decretis fidei, cap. 13. Videturque valde consentaneum consuetudini Ecclesiæ et modo, quo ad sanctos preces fundit: nam plane supponit eos actu videre has nostras actiones, ex vi suæ beatitudinis. Et ideo fortasse oramus potius nunc ad sanctos beatos, quam in veteri testamento, quando justii mortui Deum nondum videbant. Et hæc opinio magis pia videtur, et quæ eadem facilitate defendi potest qua dicitur, beatos videre quascumque alias res, quia revera merito desiderabunt beati cognoscere eos, qui in hac vita ipsos speciali amore prosequantur, aut eos honorent et cum eis loquantur, et hic appetitus altiori modo satiabitur per ipsam visionem: ergo si commode fieri potest, ita fiet.

19. *Objectio.* — *Responsum.* — Sed objici potest, quia ex his sequitur, ut interdum inferior beatus plura videat in Verbo, quam alius beator, quia possunt plura pertinere ad illius statum, vel plures orationes ad illum fundi. Sed, omissis aliis solutionibus, respondetur, concedendo sequelam scilicet, quod ex rebus his, plures videri possunt aliquando ab inferiori beato. Neque inde fit, eum simpliciter melius videre Deum, quia non erunt cætera paria. Nam alius beator et clarius videbit Deum et ex aliis rebus vel plures, vel meliores agnoscat, si oportuerit. Item dici potest, licet aliquis beatus non postulet visionem aliquarum rerum, eo quod ad suum statum pertineant, tamen si ex perfectione, seu abundantia beatitudinis id sequatur fieri posse, ut ea videat: atque ita fortasse beator videbit omnia individua et contingentia, quæ inferior beatus videt, licet non ex speciali ratione sui status, sed ex perfectione beatitudinis suæ.

20. *Secunda objectio.* — *Responsum.* — Hinc vero sumitur ultima objectio, quæ fere contra omnia dicta procedit. Nam perfectio beatitudinis commensuranda est juxta merita: fieri autem potest, ut aliquis non habeat tot merita, quæ visionem postulent adeo perfectam, ut sufficiat ad videnda omnia quæ diximus: ut videtur, verbi gratia, verisimile in infantibus. Sed ad hoc dicendum est, supposita probabilitate eorum quæ dixi, Deum ita dispo-

suisse statum beatorum et perfectionem illius visionis, ut quælibet, etiam in infimo gradu, potens sit ad videndum omnia, quæ in prima et secunda parte hujus capituli dicta sunt. Unde licet beatus infimum habeat meritum, vel nullum proprium, accipiet visionem cum perfectione necessaria ad videndum res fidei et naturales. Unde fit, ut addita aliqua perfectione meritorum possit videri aliqua contingentia, quæ ad suum statum pertinuerint. Vel certe dicere possumus omnia, quæ in hoc capite diximus cum limitatione esse accipienda et quasi sub conditione, si talia fuerint merita beati in hac vita, ut per ea meruerit prædicta omnia obtinere et videre per suam essentialem beatitudinem. Quod si talia non fuerint, satis erit, quod per gloriam accidentalem, seu per novas revelationes aliqua videat.

CAPUT XXIX.

CUR VISIO DEI CLARA NON SIT EJUS COMPREHENSIO, ET QUOMODO AB ILLA DIFFERAT.

1. *Ratio dubitandi.* — Difficultatem hanc in hunc locum remisimus supra, capite quinto, quia non poterat comparatio hæc recte fieri nondum intellecta perfectione et objecto illius visionis. Est ergo ratio difficultatis, quia per visionem cognoscitur totus Deus et quidquid in illo est formaliter, ergo illa visio est comprehensio Dei, juxta definitionem Augustini, Epist. 112, cap. 8: *Illud comprehenditur, quod ita videtur, ut nihil illius lateat videntem.* Sic enim nihil Dei latet videntem Deum. Et si enim latent creaturæ, illæ non sunt Deus, neque aliquid Dei, neque in Deo sunt formaliter: prout autem sunt eminenter, omnes videntur per illam visionem, ergo absolute nihil Dei latet videntem.

2. *Communis decisio.* — *Dubium.* — Ad hanc difficultatem communis responsio est, videntes Deum, licet totum Deum videant, non tamen videre totaliter, et ideo non comprehendere illum. Sed oportet explicare quid sit videre totaliter. Nam si sumatur ex parte objecti necesse est, videri totaliter, si totum videtur, quid enim esse potest ex parte objecti, quod aliquid videatur totaliter, nisi quod omnis res, vel modus, aut ratio realis, quæ in objecto fit, omnino videatur, nihilque occultetur: hoc autem modo videtur Deus a beatis. Si autem sumatur ex parte actus videntis, nihil aliud significabit, nisi quod objectum summe videatur

per visionem summe claram et perfectam ex conatu et conditione videntis. Hoc autem modo non tantum Deus, sed etiam omnis creatura erit incomprehensibilis, nisi a solo Deo, quia a solo illo erit cognoscibilis summa claritate possibili. Atque ita Deum esse comprehensibilem non erit singulare attributum ejus, nec indicabit aliquam excellentiam in illo, quatenus cognoscibilis est.

3. *Prima opinio.* — *Refellitur.* — Propter hoc aliqui (quos supra retuli) dixerunt illud totaliter ex parte objecti, seu Dei, accipiendum esse, ita ut necessarium sit, videntem Deum, non videre in illo omnem perfectionem formaliter in eo existentem, vel non omnem modum ejus in ipsomet objecto existentem etiam formaliter, ut illum non comprehendat. Sed hæc sententia improbabilis est, ita enim defendit, Deum non comprehendi, ut inde plane sequatur, non etiam videri. Nam Deus summe unus et indivisibilis est, quare si aliquid illius non videtur, totus non videtur. Item sicut omnia attributa sunt de essentia Dei, ita modus realis cujuscumque attributi, qui in Deo ipso sit, est de essentia Dei: unde si videtur attributum sine tali modo, non videtur, ut est peculiare attributum Dei et consequenter non videtur Deus. Denique supra ostensum est, ex his, quæ in Deo sunt formaliter, nihil posse latere beatum, sive sit attributum, sive modus vel gradus ejus. Quæ veritas cum de potentia absoluta probabilior multo sit, de potentia ordinaria et de facto est longe certissima.

4. *Secunda opinio.* — *Quatuor modi incomprehensibilitatis.* — Aliter ergo Nominales, cum doceant, per visionem Dei nihil cognosci posse, præter ea, quæ in Deo sunt formaliter, fatentur omnem claram visionem Dei esse comprehensionem ejus, si sola definitio ab Augustino tradita consideretur, quia revera nihil Deum videntem latet. Ut autem dogma fidei defendant, quod Deus est incomprehensibilis, alios quatuor modos comprehensionis multiplicant. Inter quos unus est supra tactus, quod res videatur summa visione possibili ex parte videntis. Et hanc etiam vident non sufficere, propter argumentum a nobis factum. Addunt ergo tertium modum comprehensionis, quando totum aliquid ita videtur, ut partes ejus distinctissime penetrentur. Quomodo Deus comprehendi non potest, cum partes non habeat. Sed hæc comprehensio corporalium rerum, vel compositarum propria est, tamen ad communem rationem comprehensionis valde accidentaria est. Nam res invisibilis, ut punctum, vel